Likumprojekta „Grozījumi Krimināllikumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)

I. Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība		
1.	Pamatojums	Nacionālās drošības likuma 1. panta otrā daļa, kas nosaka, ka nacionālās drošības garantēšana ir valsts pamatpienākums.
2.	Pašreizējā situācija un problēmas, kuru risināšanai tiesību akta projekts izstrādāts, tiesiskā regulējuma mērķis un būtība	**1. Pašreizējā situācija un problēma kopumā** Ģeopolitiskā situācija pasaulē pastāvīgi mainās, un Latvijai līdzīgi kā citām valstīm ir jāsaskaras ar arvien jauniem izaicinājumiem nacionālajai drošībai. Ievērojot minēto, pārskatāms un mūsdienu situācijai pielāgojams ir Krimināllikuma (KL) X nodaļas "Noziegumi pret valsti" regulējums. Panti, kas paredz atbildību par noziedzīgiem nodarījumiem pret valstisko neatkarību, teritoriju, konstitucionālo iekārtu un valsts likumīgo varu (turpmāk arī – valsts pamatintereses), nav mainīti kopš KL stāšanās spēkā 1999. gadā (grozītas ir tikai sankcijas). Līdz ar to spēkā esošais regulējums vairs nenodrošina nacionālās drošības interešu aizsardzību pilnā apjomā. Tas nav pietiekams un atbilstošs, ņemot vērā mūsdienās pastāvošos valsts drošības apdraudējumus. Mūsdienās arvien retāk tiek izmantotas tiešas militāras operācijas, priekšroku dodot citām metodēm, lai savas valsts nacionālās intereses īstenotu, iegūstot ietekmi un kontroli pār citas valsts politiskiem, sabiedriskiem, ekonomiskiem un militāriem procesiem. Tiek izmantoti jauni mehānismi, kuru mērķis ir ietekmēt notiekošo citā valstī un pārņemt faktisko kontroli pār citu valsti, proti, tiek izvērsts hibrīdkarš un informatīvais karš, kas var ietvert gan vardarbīgu, gan nevardarbīgu, gan atklātu, gan slēptu vēršanos pret valsts pastāvēšanu un valsts pamatinteresēm vai citādu valsts drošības interešu apdraudējumu. Šo darbību īstenošanā tiek mērķtiecīgi iesaistīti arī apdraudētās valsts iedzīvotāji, palīdzību pretvalstiskajās aktivitātēs motivējot gan ar materiāliem, gan cita veida stimuliem. Vienas valsts iejaukšanās citas valsts iekšējās lietās nav pieļaujama neatkarīgi no tā, vai konkrētās valsts rīcībā konstatējama agresija. Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Statūtu 2. pants uzliek par pienākumu tās dalībvalstīm rīkoties saskaņā ar suverēnās līdztiesības principu, kas ietver ne tikai agresijas aizliegumu, proti, pienākumu atturēties no spēka draudiem vai tā lietošanas

		pret jebkuras valsts teritoriālo neaizskaramību vai politisko neatkarību, bet arī uzliek par pienākumu valstīm atturēties no jebkādas citas darbības, kas nav savienojama ar ANO mērķiem. ANO Statūtu 1. pantā starp mērķiem noteikts – draudzīgu attiecību starp nācijām attīstīšana, pamatojoties uz nāciju līdztiesības un pašnoteikšanās principa respektēšanu. Savukārt līdztiesības un pašnoteikšanās princips paredz tiesības brīvi un bez iejaukšanās no ārienes noteikt savu politisko statusu, realizēt ekonomisko, sociālo un kultūras attīstību. Attiecīgi visām valstīm ir pienākums cienīt šīs tiesības un atturēties no tādu darbību veikšanas, kas apdraud starptautisko mieru un drošību. Ievērojot visu iepriekš minēto, likumprojekts ir izstrādāts, lai nodrošinātu iespēju vērsties pret hibrīdkara radītiem apdraudējumiem Latvijas drošībai un ar krimināltiesiskiem līdzekļiem savlaicīgi reaģēt uz iespējamo apdraudējumu, kas vērsts pret Latvijas Republiku un tās pamatinteresēm, vai citādu apdraudējumu Latvijas nacionālās drošības interesēm. Tāpat arī likumprojekts izstrādāts ar mērķi uzlabot valsts noslēpuma aizsardzību un novērst valsts noslēpuma vai citas valstij svarīgas informācijas nonākšanu ārvalsts rīcībā, kas var kaitēt Latvijas iekšējās un ārējās drošības interesēm. To, cik būtiska ir šāda spēja savlaicīgi reaģēt uz valsts drošības apdraudējumiem, apliecina nesenie notikumi Ukrainā - situācijas eskalācija, kad nepietiekami savlaicīga reaģēšana uz darbībām, kas vērstas pret valsts pamatinteresēm, t.sk. no valsts iekšienes, un valsts drošību, noveda pie ļoti smagām sekām valstij un tās iedzīvotājiem. Notikumi Ukrainā kārtējo reizi ir apliecinājuši, ka papildus starptautiskajām garantijām katrai nacionālai valstij ir arī pašai jāveic atbilstoši, mērķtiecīgi pasākumi, lai aizsargātu savas valsts intereses un drošību. Analizējot citu Eiropas Savienības (ES) un Ziemeļatlantijas Līguma organizācijas (NATO) dalībvalstu pieredzi valsts konstitucionālo pamatu un valsts pamatinterešu aizsardzībā, secināms, ka Latvijas krimināltiesiskais regulējums šajos jautājumos daudzējādā ziņā ir krietni nepilnīgāks. Īpaši izteikti tas ir attiecībā uz spiegošanas darbībām – Latvijai starp NATO un ES valstīm ir viens no vājākajiem regulējumiem spiegošanas radītā apdraudējuma novēršanai. Kā piemērus var minēt tuvākās kaimiņvalstis, kas saskaras ar līdzīgiem izaicinājumiem drošības jomā. Šo valstu regulējums ir krietni plašāks par KL paredzēto. Ārvalstīs kriminalizētas ir dažāda rakstura darbības – atbildība tiek noteikta gan par vardarbīgām, gan nevardarbīgām darbībām pret valsts

		konstitucionālajām interesēm un konstitucionālo kārtību, savukārt Latvijā KL koncentrējas uz atklātām, tiešām un vardarbīgām darbībām. Tā, piemēram, Igaunijas Sodu kodeksā atsevišķos pantos tiek nošķirti noziedzīgi nodarījumi pret Igaunijas Republikas konstitucionālajiem pamatiem un valsts pamatinteresēm – 1) atbildība par vardarbīgu darbību (231. pants – Vardarbīgas darbības pret Igaunijas Republiku); 2) atbildība par nevardarbīgu darbību (232. pants – Valsts nodevība, 233. pants – Ārvalstnieka nevardarbīgas darbības, kas vērstas pret Igaunijas Republiku, 236. pants – Aicinājums izdarīt noziegumu pret Igaunijas Republiku). Līdzīgi arī Lietuvā, Somijā un daudzās citās valstīs. **2. KL 80. pants "Pret Latvijas Republiku vērsta darbība"** Likumprojekta 1. pantā KL 80. pants tiek izteikts jaunā redakcijā, lai, pirmkārt, papildinātu to ar jaunu nozieguma sastāvu – darbību, kas vērsta pret Latvijas Republikas suverenitāti – un, otrkārt, lai līdzsvarotu visu KL X nodaļā minēto valsts pamatinterešu krimināltiesisko aizsardzību. Pašlaik KL X nodaļas <u>regulējums attiecībā uz Latvijas Republikas valsts pamatinterešu – valstiskā neatkarība, teritoriālā vienotība, valsts vara un valsts iekārta – aizsardzību ir nekonsekvents. Nekonsekvence apgrūtina attiecīgo normu pareizu interpretāciju un piemērošanu</u>, jo atšķirības regulējumā atkarībā no tā, kura valsts pamatinterese tiek apdraudēta, ir nepamatotas, trūkst vienotu, skaidru kritēriju. Proti, KL X nodaļā kopumā ir paredzēta atbildība par trīs veidu darbībām, kas apdraud Latvijas Republikas valsts pamatintereses: (1) darbību, kas tieši vērsta pret šīm interesēm; (2) publisku aicinājumu citām personām vērsties pret šīm interesēm; (3) kā arī apvienošanos organizētā grupā nolūkā vērsties pret šīm interesēm. Tomēr, piemēram: - attiecībā uz Latvijas Republikas valstisko neatkarību un teritoriālo vienotību kriminalizēta ir tikai organizatoriska darbība, kas vērsta pret šīm interesēm, savukārt attiecībā uz valsts varas gāšanu krimināatbildība ir paredzēta par jebkādu darbību (arī ne-organizatorisku), ja vien tā ir vardarbīga. Tajā pašā laikā apvienošanās organizācijā ar nolūku gāzt valsts varu ir sodāma neatkarīgi no tā, vai varas gāšanu paredzēts īstenot ar vardarbīgām vai nevardarbīgām metodēm. Tāpat arī atšķirības konstatējamas attiecībā uz organizatoriskām darbībām – organizētas grupas gadījumos izšķirošā nozīme nav piešķirta lomai, kāda nodarījumā paredzēta konkrētai

		personai (organizētājs vai izpildītājs), pie kriminālatbildības jāsauc visas personas, kas piedalās vai plāno piedalīties grupas pretvalstisko nolūku īstenošanā, neatkarīgi no tā, vai šīs personas veikušas organizatorisku darbu jeb cita veida darbības; - turklāt iepriekš minētais attiecībā uz organizatoriskām darbībām nozīmē, ka praksē iespējamas grūtības ar KL 82. un 83. pantā paredzēto organizatorisko darbību nošķiršanu no KL 80.[1] pantā paredzētās apvienošanās organizētā grupā ar nolūku likvidēt Latvijas Republikas neatkarību vai graut teritoriālo vienotību, jo arī apvienošanās organizētā grupā kopumā ir vērtējama kā organizatoriska darbība; - pati darbība, kas vērsta uz valsts iekārtas vardarbīgu grozīšanu, šobrīd nav sodāma, toties aicinājums uz šādu nesodāmu darbību ir noziedzīgs nodarījums; - atbildība par darbību, kas vērsta pret valstisko neatkarību vai teritoriālo vienotību, ir paredzēta 82. pantā "Aicinājums likvidēt Latvijas Republikas valstisko neatkarību" un 83. pantā "Aicinājums graut Latvijas Republikas teritoriālo vienotību", savukārt darbība, kas vērsta uz valsts varas gāšanu, ir kriminalizēta atsevišķā ar aicinājumu nesaistītā pantā. Šīs un citas atšķirības un pretrunas regulējumā (tai skaitā arī sankcijās) norāda uz to, ka līdzšinējā pieeja noziedzīgu nodarījumu sastāvu nošķiršanā pēc apdraudētajām interesēm nav pietiekami skaidra un efektīva. Katrai valsts pamatinteresei nav jāveido atsevišķs KL pants, bet gan to aizsardzībai ir jāparedz vienots, harmonizēts regulējums kopīgu pantu ietvaros. Nodarījumu sastāvi ir nošķirami atkarībā no noziedzīgās darbības, nevis apdraudētajām interesēm. Vēršanās pret jebkuru no Latvijas Republikai vitāli svarīgajām interesēm pēc būtības ir vēršanās pret Latvijas Republiku kopumā.[1] Saskaņā ar Satversmi Latvija noteiktā teritorijā pastāv kā neatkarīga valsts, Latvijas valsts iekārtai jābūt demokrātiskai un suverēnā vara pieder Latvijas tautai. Apdraudot jebkuru šo interesi, tiek apdraudēta valsts drošība, turklāt šis

[1] Noziegums ir pabeigts ar nozieguma sastāvā paredzēto darbību izdarīšanu neatkarīgi no tā, vai ir izdevies sasniegt mērķi, vai nē. Ar darbību, kas vērsta uz teritoriālās vienotības graušanu jāsaprot jebkāda prettiesiska darbība, kas apdraud valsts teritoriālās nedalāmības principu, piemēram, parakstu vākšana par kādas teritorijas daļas atdalīšanu no Latvijas Republikas. Ar darbību, kas vērsta uz valsts varas gāšanu, jāsaprot jebkāda prettiesiska darbība, kas vērsta uz Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātās likumīgās valsts varas gāšanu kopumā, vai arī sagrābjot noteicošas pozīcijas kādā no valsts varas atzarojumiem (likumdošanas, izpildu vai tiesu varā). Tā, piemēram, iespējama sapulču, sanāksmju sasaukšana, kurās tiek apspriesti valsts varas sagrābšanas ceļi, metodes, līdzekļi u.tml. Ar darbību, kas vērsta uz valsts iekārtas grozīšanu, jāsaprot jebkura prettiesiska darbība, kas vērsta uz pilnīgu vai daļēju valsts iekārtas izmaiņu, iznīcinot vai radot no jauna valsts pārvaldes institūcijas, valsts demokrātiskās iekārtas pilnīga vai daļēja nomaiņa uz citu, īpašuma formu radikāla maiņa, u.tml. Ar valsts iekārtu tiek saprasts valsts galveno, Latvijas Republikas Satversmē nostiprināto pazīmju kopums, kas raksturo valsts būtību un uzbūvi.

		apdraudējums ir tāds, kas var radīt neatgriezeniskas sekas valsts un sabiedrības pastāvēšanai, kā arī demokrātijas nodrošināšanai, ko Latvija ir apņēmusies aizsargāt kā vienīgo starptautiski atzīto valsts iekārtas formu, kurā iespējama cilvēktiesību garantēšana. Ievērojot minēto, likumprojekts paredz KL 80. pantā apvienot darbības, kas pašlaik izkliedēti ietvertas Krimināllikuma 80., 81., 82. un 83. pantā, un KL 80. pantā noteikt krimināltatbildību par darbību, kas vērsta pret Latvijas Republiku, t.i., uz to, lai Latvijas Republikas Satversmē neapredzētā veidā vērstos pret Satversmē nostiprinātajām valsts pamatinteresēm. Šāds risinājums novērsīs interpretācijas problēmas un normu savstarpējās pretrunas, attiecīgi to praksē būs vieglāk piemērot. Turklāt, pilnveidojot pašreizējo valsts pamatinterešu krimināltiesisko aizsardzību, ņemta vērā Latvijas Republikas Satversmes ievada pieņemšana. Darbības, kas vērstas pret Latvijas Republikas konstitucionālajiem pamatiem un valsts pamatinteresēm, likumprojektā ir kriminalizētas neatkarīgi no šo darbību rakstura (organizatoriskas, vardarbīgas vai jebkādas citas darbības). Proti, tā var būt jebkura personas aktīva, kaitīga rīcība, kas vērsta uz noteikta mērķa sasniegšanu. Šo darbību kaitīgumu galvenokārt nosaka darbību mērķis (nolūks likvidēt valstisko neatkarību, graut teritoriālo vienotību u.tml.), nevis līdzekļi, kas lietoti mērķa sasniegšanai. Vardarbības lietošana šobrīd ir obligāti konstatējama pazīme (pamatsastāva pazīme) uz valsts varas gāšanu vērstas darbības gadījumā, lai gan gāzt valsts varu ir iespējams arī bez tiešas vardarbības lietošanas. Jēdziens „gāšana" norāda uz likumīgas valsts varas prettiesisku (antikonstitucionālu) nomaiņu, ko iespējams izdarīt arī citādā veidā, piemēram, ar iebiedēšanu, šantāžu, draudiem, uzpirkšanu vai citiem ietekmēšanas līdzekļiem, kas vērsti pret valsts likumdošanas varu, izpildvaru, tiesu varu vai tās pārstāvošajām amatpersonām. Fakts, ka nodarījums izdarīts, lietojot vardarbību,[2] viennozīmīgi palielina šā nodarījuma kaitīgumu, tomēr vardarbības neesamība pati par sevi nevar attaisnot Satversmei neatbilstošu un Latvijas valsts drošībai kaitējošu darbību. Tāpēc jaunajā KL 80. pantā paredzētais nodarījums var izpausties gan kā vardarbīga, gan kā nevardarbīga darbība. Ar nevardarbīgu jāsaprot jebkādu personas aktīvu uzvedību, kas nav saistīta ar tiešas

[2] Ar vardarbību jāsaprot spēka pielietošanu ikvienā veidā un izmantojot jebkādus līdzekļus un paņēmienus, arī bruņotu spēku. Vardarbība aptver ikvienu darbību, kas cietušajam nodara miesas bojājumus, sagādā fiziskas sāpes vai ierobežo viņa pārvietošanās iespējas. Tā var būt saistīta, piemēram, ar valsts varas pārstāvju fizisku iznīcināšanu vai izolēšanu, to vietā pasludinot citas personas, u.tml.

		vardarbības vai spēka pielietošanu un kas vērsta pret Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātajām valsts pamatinteresēm. Minētās aktīvās darbības ir vērstas uz valsts pamatinterešu apdraudēšanu, tādēļ pēc būtības „darbība, kas vērsta uz" ir sagatavošanās vai organizatoriska darbība konkrēta mērķa sasniegšanai – ietekmēt vai mainīt Satversmes neaizskaramo kodolu[3] vai pilnībā izbeigt Satversmes darbību, vai citādi vērsties pret valsts pamatinteresēm. Nevardarbīgas darbības ir sevišķi raksturīgas uz valsts pamatinterešu iznīcināšanu vērsto aktivitāšu sākuma stadijā. Ja šādas aktivitātes savlaicīgi netiek apturētas, situācija var eskalēt, apdraudējums valsts pamatinteresēm pieaugt un šo pretvalstisko aktivitāšu raksturs mainīties, pieļaujot nākotnē arī vardarbības lietošanu. Ievērojot visu iepriekš minēto, likumprojekts paredz krimināLatbildību par jebkuru darbību, kas ir neatbilstoša Latvijas Republikas Satversmei un apdraud Latvijas Republikas vitāli svarīgās intereses. Savukārt vardarbības lietošana ir paredzēta kā kvalificējoša pazīme, nevis pamatsastāva pazīme – vardarbīgie nodarījumi ir sodāmi saskaņā ar KL 80. panta otro daļu, piemērojot bargāku sankciju. Tāpat arī likumprojekts paplašina krimināltiesiski aizsargāto interešu loku – šobrīd par noziedzīgu atzīstama vēršanās pret valstisko neatkarību, teritoriālo vienotību, valsts varu un valsts iekārtu, savukārt likumprojekts paredz kriminalizēt arī tādu darbību, kas vērsta pret Latvijas Republikas suverenitāti. Suverenitāte kā viens no valsts pastāvēšanas pamatnosacījumiem ir noteikta Latvijas Republikas Satversmē. Lai gan ikdienā tā nereti tiek minēta kā sinonīms jēdzienam „neatkarība", tomēr šie abi jēdzieni Latvijas Republikas Satversmē tiek skaidri nošķirti. Neskatoties uz to, krimināLatbildība par darbību, kas vērsta pret suverenitāti, šobrīd KL nav tieši noteikta. Līdz šim vēršanās pret suverenitāti tika saistīta ar uz valsts varas gāšanu vērstu darbību, tomēr minētie jēdzieni ir nošķirami. Jēdziens „suverenitāte" Latvijas Republikas Satversmē tiek lietots attiecībā pret tautu, bet jēdziens „neatkarība" – attiecināts uz valsti. Valsts neatkarība ir minēta Latvijas Republikas Satversmes 1. pantā, kas nosaka, ka Latvija ir neatkarīga un demokrātiska republika. Savukārt attiecībā

[3] Diskusija par Latvijas valsts konstitucionālajiem pamatiem un Satversmes neaizskaramo kodolu noslēdzās ar Latvijas Republikas Satversmes ievada pieņemšanu 2014. gada 19. jūlijā, tajā nostiprinot valsts identitāti, nepārtrauktības doktrīnu, latviešu nācijas negrozāmo valstsgribu, tautas pašnoteikšanās tiesības, valsts galvenos mērķus, Latvijas vēstures pagriezienus pēc valsts proklamēšanas, valsts darbības virsprincipus, vērtības, kā arī Latvijas vietu un uzdevumus starptautiskajā kopienā. Ievada trešās rindkopas otrais teikums nosaka, ka Latvija nevar būt neaizsargāta, vienlaikus nosakot arī valsts pamatus – suverenitāti, Latvijas valsts neatkarību, teritoriju un demokrātisko valsts iekārtu.

		uz suverenitāti Latvijas Republikas Satversmes 2. pants noteic, ka Latvijas valsts suverēnā vara pieder tautai. Tādējādi vēršanās pret suverenitāti ir vēršanās pret tautas, nevis valsts varu – tauta varu var realizēt tieši, kā arī ar valsts un pašvaldības institūciju starpniecību. Tas nozīmē, ka KL ir nepieciešams skaidri noteikt atbildību par vēršanos pret suverenitāti kā pret valsts pastāvēšanas priekšnosacījumu, kas tādējādi atzīstama par vienu krimināltiesiski aizsargājamām valsts pamatinteresēm. Suverenitātes apdraudējumi īpaši aktuāli ir kļuvuši mūsdienās, kad arvien plašāk tiek izmantotas dažādas hibrīdkara metodes. Ir būtiski spēt savlaicīgi reaģēt uz apdraudējumu valsts drošībai, piemēram, gadījumos, kad tiek provocēta pašnoteikšanās tiesību piešķiršana noteiktam reģionam, apejot tautas kopējo gribu, tādā veidā faktiski virzoties uz pilnīgu kontroles zudumu pār attiecīgo teritorijas daļu, kas, savukārt ātrāk vai vēlāk var novest pie attiecīgās teritorijas atdalīšanās no valsts pavisam. Likumprojekts paredz izmaiņas arī par attiecīgajiem noziedzīgajiem nodarījumiem piemērojamās sankcijās: pirmkārt, pret Latvijas Republiku vērstas darbības gadījumā papildsods – probācijas uzraudzība – turpmāk būs obligāti piemērojams. Šobrīd tas ir alternatīvi piemērojams (ar vai bez probācijas uzraudzības), tomēr šādu pret valsti vērstu darbību gadījumā ir būtiski, lai vienmēr tiktu nodrošināta attiecīgās personas uzraudzība arī noteiktu laiku pēc soda izciešanas; otrkārt, izslēgts ir papildsods – mantas konfiskācija; treškārt, palielināta ir brīvības atņemšanas soda maksimālā robeža par nodarījumiem, kas nav saistīti ar vardarbību. Pašlaik KL 82. un 83. panta otrajā daļā ir noteikta brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem. Šāds soda apmērs nav pietiekams, ņemot vērā to, ka analogs sods (līdz pieciem gadiem) ir paredzēts jau par sagatavošanās darbībām vien – aicinājumu vardarbīgi gāzt valsts varu vai vardarbīgi grozīt valsts iekārtu, vai par apvienošanos organizētā grupā nolūkā izdarīt attiecīgās pret Latvijas Republiku vērstās darbības. Līdz ar to sankciju, kas paredzēta par pašu darbību, kura tieši vērsta pret Latvijas Republikas eksistenciāli nozīmīgākajām interesēm, ir nepieciešams paaugstināt. Attiecīgi likumprojektā KL 80. panta pirmajā daļā paredzēta brīvības atņemšana uz laiku līdz astoņiem gadiem. Brīvības atņemšanas sods vardarbīga nodarījuma gadījumā (KL 80. panta otrā daļa) nav mainīts – tas ir noteikts analogi šobrīd KL 80. pantā jau paredzētajam soda apmēram par vardarbīgu valsts varas gāšanu. Likumprojektā papildus paredzētas arī redakcionāla rakstura izmaiņas spēkā esošajā regulējumā – proti,

		attiecībā uz valsts pastāvēšanas pamatnosacījumu – valstiskā neatkarība un suverenitāte – apdraudējumu vairs netiek lietots darbības vārds "likvidēt". Pants kriminalizē darbību, kas vērsta pret Latvijas Republikas valstisko neatkarību vai suverenitāti. Šāds formulējums ir atbilstošāks par šobrīd paredzēto – "darbība, kas vērsta uz Latvijas valstiskās neatkarības likvidēšanu", jo valstisko neatkarību tāpat kā suverenitāti nevar „likvidēt", var veikt pret neatkarību un suverenitāti vērstas darbības un var panākt to, ka valsts šo neatkarību vai suverenitāti zaudē. Turklāt likumprojektā paredzētais formulējums arī precīzāk atspoguļo veikto darbību nolūku – kaitēt Latvijas neatkarībai un suverenitātei. Neatkarības un suverenitātes likvidēšana varētu būt ilgtermiņa mērķis, ko sasniegt ar daudz dažādām aktivitātēm, nevis vienu konkrētu darbību. **3. KL 80.[1] pants „Apvienošanās organizētā grupā ar mērķi veikt pret Latvijas Republiku vērstu darbību"** Likumprojekta 1. pants paredz izteikt jaunā redakcijā arī KL 80.[1] pantu, lai līdzsvarotu Satversmē nostiprināto valsts pamatinterešu krimināltiesisko aizsardzību arī šā panta kontekstā. KL 80.[1] pants šobrīd paredz atbildību par apvienošanos organizētā grupā nolūkā likvidēt valstisko neatkarību, graut teritoriālo vienotību vai gāzt valsts varu. Ievērojot konsekvenci un atbilstoši grozījumiem KL 80. pantā, šis pants ir papildināms ar diviem jauniem apvienošanās nolūkiem: - nolūku vērsties pret suverenitāti, kā arī - nolūku grozīt valsts iekārtu. Suverenitāte kā krimināltiesiski aizsargājama valsts interese KL līdz šim nebija paredzēta vispār, savukārt regulējums attiecībā uz valsts iekārtas aizsardzību pret tās grozīšanu ir ļoti nepilnīgs. Proti, saskaņā ar spēkā esošo regulējumu sodāma ir publiska aicināšana vardarbīgi grozīt valsts iekārtu. Tajā pašā laikā darbība, uz kuru mudina noziedzīgais aicinājums – darbība, kas tieši vērsta uz iekārtas grozīšanu – sodāma nav. Kriminalizēta nav arī sagatavošanās šīm darbībām, t.i., apvienošanās organizētā grupā ar mērķi panākt valsts iekārtas grozīšanu. Tādēļ, ņemot vērā šīs nepilnības, likumprojekts papildina KL 80.[1] pantu ar attiecīgajiem nodarījumu sastāviem, lai vienlīdz labi aizsargātu visas Satversmē nostiprinātās valsts pamatintereses. Likumprojekts paredz izmaiņas arī KL 80.[1] panta sankcijā – papildsods – probācijas uzraudzība – turpmāk būs obligāti piemērojams. Līdz šim tas bija alternatīvi piemērojams (ar vai bez probācijas uzraudzības).

		Pantā veiktas arī redakcionāla rakstura izmaiņas: pirmkārt, precizēts panta nosaukums, norādot, ka apvienošanās mērķis ir veikt pret Latvijas Republiku vērstu darbību (proti, vērsties pret jebkuru no valsts pamatinteresēm, nevis tikai gāzt valsts varu), kā arī vārds „organizācija" aizstāts ar vārdiem „organizēta grupa" atbilstoši panta saturam; otrkārt, analogi izmaiņām KL 80. pantā arī šajā pantā vairs netiek lietots formulējums „likvidēt valstisko neatkarību". Valstisko neatkarību tāpat kā suverenitāti nevar „likvidēt", var veikt pret neatkarību un suverenitāti vērstas darbības un var panākt to, ka valsts šo neatkarību vai suverenitāti zaudē. Likumprojekts attiecīgi precizē šā panta redakciju. **4. KL 81. pants "Pret Latvijas Republiku vērsts aicinājums"** Likumprojekta 1. pants jaunā redakcijā izsaka arī KL 81. pantu. Mērķis un izmaiņas ir analogas izmaiņām KL 80. un 80.[1] pantā. Proti, lai līdzsvarotu Satversmē paredzēto valsts pamatinterešu krimināltiesisko aizsardzību: - KL papildināts ar jaunu nozieguma sastāvu – publisks aicinājums vērsties pret Latvijas Republikas suverenitāti; - noziegumi, kas saistīti ar publisku aicinājumu[4] veikt pret Latvijas Republiku vērstu darbību, tiek apvienoti vienā kopīgā pantā, jo aicinājums vērsties pret jebkuru no KL paredzētajām valstij vitāli svarīgajām interesēm – neatkarību, suverenitāti, teritoriālo vienotību, valsts varu un valsts iekārtu – pēc būtības ir aicinājums vērsties pret Latvijas Republiku kopumā. Piemēram, vienas uzstāšanās laikā var izskanēt aicinājums vērsties pret vairākām valsts pamatinteresēm vienlaikus. Šie aicinājumi nebūtu jākvalificē kā atsevišķi noziegumi, personas rīcības nolūks faktiski ir viens – aicināt vērsties pret Latvijas Republiku kā tādu; - atbilstoši izmaiņām KL 80. pantā, arī KL 81. pantā nozieguma sastāvā nav iekļautas pazīmes, kas norāda uz darbības raksturu (organizatoriska vai vardarbīga darbība). Darbības un attiecīgi arī aicinājuma uz šādu darbību

[4] Ar aicinājumiem jāsaprot tāda iedarbības forma uz cilvēku apziņu, gribu, uzvedību, kad, tieši iedarbojoties uz viņiem, tiem rodas vai var rasties vēlme veikt noteikta veida mērķtiecīgu darbību. Aicinājumam ir jābūt publiskam, proti, tam jābūt izteiktam plašākam cilvēku lokam, un to var izdarīt ikvienā klausītājiem vai skatītājiem pieejamā formā un veidā, t.sk. elektroniskā. Publiskums nozīmē, ka aicinājums tiek izteikts atklāti, sabiedrībai pieejamā un saprotamā veidā, t.i., citu personu klātbūtnē vai arī tādā veidā, ka citas personas tieši vai pastarpināti var ar to iepazīties. Piemēram, tas var būt izteikts publiskā, sabiedrībai pieejamā vietā, t.sk. internetā, tiešraidē elektroniskajos plašsaziņas līdzekļos, publiskā pasākumā, arī sapulces, gājiena vai piketa laikā. Vai aicinājums ir publisks, jāizlemj, ievērojot visu apstākļu kopumu – vietu, laiku, situāciju un citus apstākļus, kādos tas izteikts.

		kaitīgumu galvenokārt nosaka mērķis, nevis līdzekļi, ko paredzēts izmantot mērķa sasniegšanai. Tieši šā Latvijas Republikai kaitīgā mērķa dēļ attiecīgās darbības ir kriminalizējamas. Veidam, kādā mērķis sasniedzams, nevar būt izšķiroša nozīme. Darbība ir kaitīga un sodāma jebkurā gadījumā, būtiski ir konstatēt tikai šo aicinājumu un darbību antikonstitucionalitāti, proti, neatbilstību Satversmei. Atbildību par aicinājumiem, kas vērsti pret Latvijas Republiku, paredzot vienā kopējā pantā, tiek harmonizētas arī par šiem aicinājumiem noteiktās sankcijas. Līdz šim tās nepamatoti atšķirās. Piemēram, brīvības atņemšanas sods par aicinājumu, kas vērsts pret valsts varu vai valsts iekārtu, šobrīd ir bargāks, nekā sods par aicinājumu, kas vērsts pret Latvijas Republikas neatkarību vai teritoriālo vienotību (pirmajā gadījumā – līdz pieciem gadiem, otrajā – līdz trim gadiem). Alternatīvi piemērojams papildsods – probācijas uzraudzība – savukārt ir paredzēta tikai tāda aicinājuma gadījumā, kas vērsts pret Latvijas Republikas valstisko neatkarību. Likumprojekts neatkarīgi no konkrētās apdraudētās valsts pamatintereses par aicinājumu, kas vērsts pret Latvijas Republiku, nosaka vienu kopēju sankciju, kas ir analoga bargākajai par šādiem nodarījumiem šobrīd paredzētajai sankcijai – t.i., brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem vai īslaicīga brīvības atņemšana, vai piespiedu darbs, vai naudas sods. Kā arī sankcija papildināta ar obligāti piemērojamu papildsodu – probācijas uzraudzība. Līdzīgi kā KL 80. un 80.[1] pantā, arī KL 81. pantā veiktas redakcionāla rakstura izmaiņas, aizstājot vārdus „likvidēt Latvijas Republikas valstisko neatkarību" ar vārdiem „vērsties pret Latvijas Republikas valstisko neatkarību". Iemesls ir tāds pats kā citu pantu gadījumā. Papildus iepriekš minētajām izmaiņām likumprojektā nav saglabāta atsauce uz nolūku, kādā tiek izteikts aicinājums vērsties pret valstisko neatkarību. Proti, KL 82. panta pirmā daļa pašlaik nosaka, ka šāda publiska aicinājuma nolūks ir „iekļaut Latviju vienotā valstiskā veidojumā ar kādu citu valsti vai likvidēt citā veidā". Pirmkārt, tam, kā tieši Latvija varētu zaudēt neatkarību, KL kontekstā nav nozīmes, kaitīgās sekas – zaudēta neatkarība – iestātos jebkurā gadījumā, līdz ar to pie krimināllatbildības saucama ikviena persona, kas aicina vērsties pret Latvijas Republikas neatkarību, neatkarīgi no tā, kādu konkrēti turpmāko notikumu attīstību šī persona vēlētos. Tam, vai nolūks ir vērsties pret neatkarību, iekļaujot Latviju citā veidojumā, vai kādā citā veidā, nav

		nozīmes nozieguma kvalifikācijā, līdz ar to nav nepieciešams KL 81. pantā to īpaši norādīt. Otrkārt, spēkā esošajā 82. panta pirmās daļas redakcijā būtībā ir konstatējama liekvārdība, jo vārdi „vai likvidēt citādā veidā" norāda uz to, ka nolūku uzskaitījums nav slēgts un jau šobrīd kriminalizēts ir ikviens aicinājums likvidēt valstisko neatkarību jebkādā veidā. Jaunajā KL 81. pantā tāpat nav paredzēts saglabāt spēkā esošā KL 83. pantā sniegto skaidrojumu par to, kas tieši ir teritoriālās vienotības graušana. Šāds formulējums, pirmkārt, pilnvērtīgi neatspoguļo visus darbības kaitīguma izvērtēšanas nosacījumus, jo jāņem vērā, ka teritoriālās vienotības princips pilnībā ietilpst Satversmes neaizskaramajā kodolā. Otrkārt, precizējums par to, ka darbības notiek Latvijas Republikas Satversmē neparedzētā veidā, nav nepieciešams, jo personu pie krimināatbildības var saukt tikai par tādu darbību, kas ir nelikumīga. Tas ir vispārējs princips, kas attiecas uz visiem KL paredzētajiem noziedzīgo nodarījumu sastāviem. Tas, kādā veidā var tikt mainīta Latvijas Republikas Satversme, noteikts pašā Satversmē, vienlaikus arī paredzot neaizskaramu Satversmes kodolu, kurā ietverta Latvijas valsts pastāvēšana. Tādējādi katrā gadījumā ir jāvērtē ne tikai darbības formālu atbilstību Satversmē noteiktajai kārtībai, bet arī to, vai darbība nav vērsta pret Satversmes neaizskaramo kodolu. Savukārt rīcība, kas atbilst Satversmei, ir likumīga un nevar tikt uzskatīta par kaitīgu. Sodāma ir tikai antikonstitucionāla darbība, t.i., darbība, kas vērsta uz konstitucionālo pamatu grozīšanu, apejot paredzēto kārtību vai citādi apdraudot Satversmes neaizskaramo kodolu. Likumprojekts paredz KL 81. panta papildināšanu ar jaunu nozieguma sastāvu – pret Latvijas Republiku vērstu aicinājumu saturoša materiāla izplatīšana.[5] Šobrīd jau ir kriminalizēta tādu materiālu izplatīšana, kas satur publisku aicinājumu vardarbīgi gāzt Latvijas Republikas Satversmē nostiprināto valsts varu vai vardarbīgi grozīt valsts iekārtu. Šāds regulējums nav pamatots, jo vienlīdz kaitīga ir arī citus pretvalstiskos aicinājumus saturoša materiāla izplatīšana. Vēršanās pret jebkuru no valsts pamatinteresēm ir vēršanās pret valsti kopumā. Tādēļ krimināatbildība jāparedz par jebkura tāda materiāla

[5] Aicinājumu saturoši materiāli var būt jebkādā dokumentācijas formā (tekstuāli, vizuāli, audio, video u.c.) un tehniskā izpildījumā sagatavoti materiāli, piemēram, brošūras un citādi izdevumi, masu saziņas līdzekļu izdevumi un pārraides, elektroniski sagatavoti un apstrādāti materiāli, zīmējumi ar roku un tehniskā izpildījumā vai citādā izplatīšanai iespējamā veidā. Savukārt ar šo materiālu izplatīšanu jāsaprot to nodošana, pārsūtīšana, pārpublicēšana, publiskošana vai materiāla padarīšana pieejamu ikvienā citā klausītājiem vai skatītājiem pieejamā veidā un formā, t.sk. elektroniskajā vidē.

		izplatīšanu, kas satur pret Latvijas Republiku vērstu aicinājumu. Atšķirībā no spēkā esošā KL 81. panta regulējuma likumprojekts neprecizē nolūku, kādā šie materiāli tiek izplatīti. Nav nozīmes tam, vai persona piekrīt materiāla saturam un pati vēlas, lai tiktu sasniegts šā materiāla sagatavošanas mērķis, vai tomēr materiālu izplata citos nolūkos, piemēram, atlīdzības dēļ vai bez atlīdzības, palīdzot draugam, radiniekam vai citai personai, u.tml. Būtiski ir konstatēt, ka persona apzinās, kādam mērķim ir sagatavoti materiāli un tos izplata tālāk sabiedrībai, darot pieejamus plašākam cilvēku lokam. Kaitīgās sekas nemainās atkarībā no izplatītāja nolūka, tās iestājas ar materiāla izplatīšanas brīdi un izplatītāja griba to neietekmē. Izplatītājs apzinās, kāda satura materiālu tas izplata, kāda mērķa sasniegšanai attiecīgais materiāls paredzēts un tādējādi palīdz šo mērķi īstenot. Turklāt personas rīcība var būt nesaistīta ar aicinājuma satura autora rīcību. Līdz ar to, lai gan minētās darbības nav kvalificējamas kā līdzdalība attiecīgajā noziegumā (aicinājumā vērsties pret Latvijas Republiku), tomēr tās nenoliedzami ir kaitīgas un sodāmas. Persona ir atbildīga par to, ko tā izplata. Vienlaikus par kaitīgu nevar tikt uzskatīta tāda personas rīcība, kad materiāls tiek izmantots vienīgi informatīviem mērķiem, piemēram, izmantojot materiālu zinātniskos, pētniecības, polemiskos vai kritikas nolūkos. **5. KL 82. un 83. panta izslēgšana** Likumprojekta 3. pants paredz izslēgt KL 82. un 83. pantu. Šajos pantos ir paredzēta krimināatbildība par divu veidu darbībām: (1) par publisku aicinājumu vērsties pret noteiktām valsts pamatinteresēm (valstisko neatkarību vai teritoriālo vienotību); kā arī (2) par organizatoriskām darbībām, kas tieši vērstas pret šīm jau minētajām interesēm. Šos pantus nepieciešams izslēgt, jo tie saturiski būs pilnībā integrēti citos KL pantos. Atbildība par publisku aicinājumu vērsties pret jebkuru no valsts pamatinteresēm, to starp arī valstisko neatkarību un teritoriālo vienotību, turpmāk būs paredzēta KL 81. pantā, savukārt atbildība par darbībām, kas vērstas pret jebkuru no valsts pamatinteresēm – KL 80. pantā. **6. KL 81.[1] pants "Palīdzība ārvalstij pret Latvijas Republikas drošības interesēm vērstā darbībā"** Likumprojekta 2. pants paredz KL papildināšanu ar jaunu pantu, kas nosaka krimināatbildību par palīdzību ārvalstij vai ārvalsts organizācijai kaitīgā darbībā pret Latvijas Republikas drošības interesēm, kas izdarīta tieši

		vai ar citas personas starpniecību. Ar terminu „valsts drošība" tiek saprasts stāvoklis, kurā netiek apdraudēta valsts pastāvēšana vai tās teritoriālā neaizskaramība, kā arī valsts iekārtas funkcionēšana. Proti, stāvoklis, kurā nodrošināta Latvijas Republikas Satversmes normāla funkcionēšana, garantējot, ka tauta spēs aizsargāt savu suverenitāti un valsts spēs nodrošināt tās pastāvēšanu visās pamatjomās – spēja aizsargāties pret militāriem un cita veida apdraudējumiem, spēja nodrošināt politisko stabilitāti, spēja saglabāt ekonomisko stabilitāti un neatkarību, spēja garantēt pamattiesību ievērošanu, u.tml. Par valsts drošības interesēm tādējādi atzīstama gan valsts politiskā un militārā, gan arī ekonomiskā, sociālā vai cita drošība, kas nesaraujami cieši saistīta ar minētā stāvokļa nodrošināšanu. Līdz ar to ar kaitīgu darbību pret valsts drošības interesēm jāsaprot darbība, kas vērsta uz tāda stāvokļa izraisīšanu, kurā tiek apdraudēta Latvijas Republikas pastāvēšana vai Satversmes normāla funkcionēšana visā Latvijas teritorijā. Piemēram, par kaitīgu vienmēr būs uzskatāma tāda darbību, kas tieši vai netieši (pastarpināti) vērsta pret Satversmes neaizskaramo kodolu. Tāpat kaitīga būs darbība, kas vērsta uz to, lai vājinātu tautas un valsts spēju aizsargāt Latvijas Republiku un nodrošināt politisko un ekonomisko stabilitāti. Šāds jauns KL pants nepieciešams, lai spētu efektīvi vērsties pret hibrīdkara radītajiem apdraudējumiem valsts drošībai. Pašlaik spēkā esošais regulējums pat ar likumprojektā paredzētajiem papildinājumiem un citām izmaiņām nav pietiekams, lai spētu savlaicīgi reaģēt uz apdraudējumu, ko Latvijas Republikas drošībai rada slēptas un atklātas ārvalsts iniciētas aktivitātes, kas nav vērstas pret kādu konkrētu valsts pamatinteresi, bet gan ir nepieciešamas, lai nodrošinātu labvēlīgus apstākļus turpmākām uz Latvijas Republikas sagraušanu vērstām aktivitātēm vai kaitētu Latvijas iespējām savu neatkarību, suverenitāti, teritoriālo integritāti vai konstitucionālo iekārtu nosargāt. Proti, šis pants attiecas uz ārvalsts aktivitātēm, kas īpaši raksturīgas hibrīdkara apstākļiem – šīs darbības katra atsevišķi nav šķietami tik kaitīgas, lai panāktu tūlītēju apdraudējumu Latvijas Republikas pastāvēšanai vai būtiski kaitētu kādai konkrētai KL aizsargātajai interesei, tomēr šīs darbības nenoliedzami ir vērstas pret Latvijas Republikas drošību – katra no tām ir ārvalsts īstenotas kopējās politikas sastāvdaļa. Visas šīs darbības ir pakārtotas vienam kopējam mērķim, kas apdraud Latvijas Republikas pastāvēšanu nākotnē. Īstenojot šīs aktivitātes, apzināti tiek kaitēts Latvijas drošībai ārvalsts ģeopolitisko mērķu labā. Līdz ar to, ļaujot ārvalstij realizēt katru atsevišķo šo "kopējā plāna"

		sastāvdaļu, tiek radīti labvēlīgi apstākļi Latvijas Republikas valsts pamatinterešu aizsardzības vājināšanai. Tā, piemēram, šādā veidā ārvalstij var tikt dota iespēja ar slēptām metodēm ietekmēt valstij nozīmīgu lēmumu pieņemšanu vai ietekmēt nozīmīgus iekšpolitiskos notikumus. Var panākt protestu rīkošanu, tai skaitā, aicinot uz masu nekārtībām, ietekmēt valsts sabiedrisko domu Latvijas Republikas interesēm neatbilstošā virzienā, tāpat arī ārvalsts var ietekmēt darbības, ko saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmi un citiem normatīviem aktiem ir tiesīgas veikt tikai noteiktas Latvijas iedzīvotāju grupas (piemēram, balsstiesīgi pilsoņi – grozījumu Latvijas Republikas Satversmē iniciēšana un organizēšana). Būtiskas priekšrocības sniedz arī palīdzība tādas ārvalstu iniciētas propagandas un dezinformācijas izplatīšanā, t.sk. valsts augstāko amatpersonu diskreditēšanā, kas izplatīta nolūkā kaitēt Latvijas drošības interesēm. Propaganda un dezinformācija ir nozīmīgas hibrīdkara sastāvdaļas. To pierāda arī pašlaik ļoti aktuālā militāro nometņu organizēšana jauniešiem. Šīs nometnes faktiski tiek izmantotas ārvalsts interesēm atbilstošas ideoloģijas izplatīšanai, tādējādi panākot arvien lielākas sabiedrības daļas atbalstu konkrētajai ārvalstij un tās īstenotajām darbībām, tai skaitā – darbībām, kas vērstas pret Latvijas Republiku. Lai gan šādu nometņu rīkošana nav vērsta pret kādu konkrētu Latvijas Republikas valsts pamatinteresi, tā tomēr ir vērtējama kā kaitīga darbība, kas vērsta pret Latvijas Republikas drošību kopumā. Ārvalsts interesēs iespējams veikt arī KL 80. pantā paredzēto noziegumu – pret Latvijas Republiku vērstu darbību. Tomēr, atšķirībā no palīdzības ārvalstij pret Latvijas Republikas drošību vērstā darbībā, KL 80.panta gadījumos būs konstatējama pašas personas tieša vēršanās pret kādu konkrētu Latvijas Republikas valsts pamatinteresi. Piemēram, konstatējot parakstu vākšanu kādā reģionā par pašnoteikšanās tiesību piešķiršanu šim reģionam vai par tā atdalīšanos no Latvijas Republikas teritorijas un iekļaušanos kādas citas valsts sastāvā, šajās aktivitātēs iesaistītās fiziskās personas būs saucamas pie krimināltatbildības par darbību (vai līdzdalību kādas citas personas veiktā darbībā), kas vērsta pret Latvijas Republikas suverenitāti vai teritoriālo integritāti. Salīdzinājumam, savukārt, piemēram, darbībā, kas ārvalsts interesēs veikta ar mērķi nepieļaut Latvijas drošībai būtisku lēmumu pieņemšanu vai gluži pretēji – ar mērķi panākt tādu notikumu attīstību vai lēmumu pieņemšanu, kas ir pretrunā ar Latvijas drošības interesēm (piemēram, izstāšanās no NATO, NATO spēku klātbūtnes Latvijā mazināšana u.tml.), šādu konkrētu apdraudēto interesi

		nevar konstatēt. Apdraudēta ir Latvijas Republikas drošība kopumā. Līdz ar to, ja šādu notikumu attīstību ir iniciējusi, organizējusi, plānojusi, koordinējusi, īstenojusi vai kā citādi veikusi attiecīgās ārvalsts institūcija, organizācija vai ar tām tieši vai pastarpināti saistīta persona, tad tās personas, kuras, to apzinoties, ir palīdzējušas ārvalstij šo mērķi sasniegt, ir saucamas pie krimināatbildības par palīdzību ārvalstij pret Latvijas Republikas drošību vērstā darbībā. Iespējamas, protams, arī situācijas, kad persona ne tikai palīdz ārvalstij, bet arī pati veic darbības, kas tieši vērstas pret kādu konkrētu Latvijas Republikas valsts pamatinteresi. Šādos gadījumos atbildība iestājas pēc noziedzīgu nodarījumu kopības gan par KL 80., gan arī KL 81.[1] pantā paredzēto noziegumu. Palīdzība ārvalstij vai ārvalsts organizācijai var izpausties dažādi – gan darbībā, gan bezdarbībā. Palīdzība ir atbalsta darbības forma, personai sniedzot attiecīgu intelektuālu vai fizisku atbalstu vai novēršot šķēršļus, vai jebkādā citādā veidā veicinot kaitīgu darbību īstenošanu pret Latvijas Republikas valsts drošību. Palīdzības sniegšanas gadījumā persona pati tieši nevēršas pret Latvijas Republikas Satversmē nostiprinātajām valsts pamatinteresēm vai citām valsts drošības interesēm, bet nodrošina ārvalsti ar priekšrocībām īstenot šādas kaitīgas darbības. Minētais KL 81.[1] pantā paredzēto palīdzības sniegšanu nošķir arī no tādām darbībām kā spiegošana. Ja persona apzināti līdzdarbojas kādas citas personas īstenotā spiegošanā (neizpaužamu ziņu vai citas informācijas vākšanā vai nodošanā), nodarījums kvalificējams kā līdzdalība KL 85. pantā paredzētajā noziegumā, savukārt gadījumos, kad persona pati nepiedalās un nelīdzdarbojās spiegošanā, bet gan tikai sniedz praktiska rakstura palīdzību ārvalstij vai ārvalsts organizācijai, vai ar tām saistītām personām, apzinoties, ka palīdzība nepieciešama pret Latvijas Republikas drošību vērstās darbībās, persona ir saucama pie atbildības saskaņā ar šo 81.[1] pantu par palīdzību ārvalstij apdraudēt Latvijas valsts drošības intereses. Proti, nolūks nav tik konkrēts, kā tas ir spiegošanas gadījumā. Persona pieļauj un veicina Latvijas drošības apdraudēšanu, bet pati neiesaistās konkrētās pret Latvijas Republiku vērstās darbībās. Palīdzība, piemēram, varētu izpausties kā konspiratīvā dzīvokļa turēšana, iepazīstināšana ar personām, kuras var kalpot par informācijas avotiem, tehniska atbalsta sniegšana informācijas iegūšanā, kā arī atbalsta darbības provokāciju u.c. kaitīgu darbību īstenošanai. Ar ārvalsti jāsaprot jebkura attiecīgās valsts varas vai pārvaldes institūcija, tiesību aizsardzības, izlūkošanas, drošības vai cita iestāde, vai jebkura cita institūcija, kas ir

		tiesīga darboties ārvalsts kā sākotnējās publisko tiesību juridiskās personas vārdā, kā arī attiecīgās valsts pašvaldības vai citas atvasinātas publiskas personas institūcija. Ar ārvalsts organizāciju jāsaprot jebkura organizācija, kas nav Latvijas Republikas organizācija, piemēram, jebkurš ārvalsts komersants, ārvalstī reģistrēta sabiedriska vai bezpeļņas organizācija, kā arī starptautiska organizācija. Palīdzības sniegšana ārvalstij vai ārvalsts organizācijai var notikt tieši, kad palīdzību sniedz attiecīgo institūciju amatpersonām vai darbiniekiem, kā arī palīdzība var tikt sniegta ar citas personas starpniecību. Cita persona var būt jebkura fiziska vai juridiska persona, kas rīkojas ārvalsts vai ārvalsts organizācijas interesēs. Tādējādi, lai personu sauktu pie atbildības, pietiekami konstatēt, ka persona apzinās, ka palīdzība tiek sniegta ārvalstij vai ārvalsts organizācijai, neatkarīgi tā, vai tiek iesaistīti starpnieki. Nolūkam, kādā palīdzība ārvalstij vai ārvalsts organizācijai sniegta, nav nozīmes. Tas var notikt gan ideoloģiskos nolūkos, gan arī iedzīvošanās vai citos nolūkos. Attiecībā uz subjektīvo pusi nozīme ir tikai tam, vai palīdzētājs apzinājās, kam un pret ko vērstās darbībās viņš šo palīdzību sniedz. Apzinoties to, vainīgais apzināti pieļauj vai veicina citas valsts kaitīgu darbību pret Latvijas Republikas drošību. Tādēļ šāda darbība ir sodāma neatkarīgi no personas nolūka. Atbalsta darbību kriminalizēšana, paredzot to kā patstāvīgu nozieguma sastāvu, ir būtiska ne tikai jau minēto komplicēto hibrīdkara metožu dēļ, bet arī tādēļ, ka kaitīgo darbību organizētājs šādos gadījumos var nebūt fiziska persona, bet gan pati ārvalsts institūcija vai organizācija, ko pie krimināltatbildības par kaitīgajām darbībām Latvijā nav iespējams saukt. Līdz ar to arī personas, kuras ārvalstij vai ārvalsts organizācijai palīdz šādās pret Latvijas Republikas drošību vērstās darbībās, pie krimināltatbildības par līdzdalību šādā nodarījumā nebūtu saucamas. Šāda situācija nav pieļaujama, jo atbalsts ārvalstij vai ārvalsts organizācijai pret Latvijas Republikas drošību īstenotā kaitīgā darbībā pats par sevi ir pietiekami kaitīgs, lai par to paredzētu krimināltatbildību. Ārvalstu un ārvalstu organizāciju iniciētu vai kontrolētu darbību kaitīgums ir ievērojami lielāks, nekā atsevišķu indivīdu īstenoto aktivitāšu gadījumā, jo, pirmkārt, attiecīgās darbības var būt tikai viena no daudzām ilgtermiņa darbības plāna sastāvdaļām, līdz ar to šo subjektu izvērstās aktivitātes ir sevišķi rūpīgi izplānotas, kaitīgas un grūti novēršamas, un, otrkārt, ārvalstīm un ārvalstu organizācijām var būt pieejami ievērojami resursi, lai to īstenotas aktivitātes varētu būtiski kaitēt Latvijai. Radot

		iespaidu, ka attiecīgās darbības tiek īstenotas šķietami no valsts iekšienes un slēpjot to saistību ar ārvalsti, tiek ietekmēta ne tikai valsts kopējā drošība, bet arī apdraudēta suverenitāte un deformēta pilsoniskā sabiedrība. Ievērojot minēto, likumprojektā šādas atbalsta darbības tiek kriminalizētas kā patstāvīgs noziegums. Šāda panta nepieciešamību apliecina arī Ukrainas pieredze. Palīdzībai ārvalstij īstenot tādas darbības, ko tā nav tiesīga veikt citas valsts teritorijā, proti, ar nemilitāriem instrumentiem apdraudēt valsts un tās iedzīvotāju drošību, piemīt augsta kaitīgumu pakāpe, tādējādi ir pamatoti, sociāli derīgi un samērīgi par šādu rīcību paredzēt krimināLatbildību. Paredzot krimināLatbildību personām, kuras apzināti sniedz atbalstu ārvalstij apdraudēt valsts drošību, tiek aizsargātas valsts un sabiedrības drošības intereses, kā arī netiek ietekmētas to personu tiesības, kas rīkojas labā ticībā un atbilstoši Latvijas Republikas Satversmē noteiktajai kārtībai. Par šā nozieguma izdarīšanu likumprojektā paredzēta sankcija – brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem vai īslaicīga brīvības atņemšana, vai piespiedu darbs, vai naudas sods un probācijas uzraudzība uz laiku līdz trim gadiem. Ja personas darbībā konstatējamas cita noziedzīga nodarījuma pazīmes, piemēram, vardarbība pret cilvēkiem, mantas iznīcināšana vai bojāšana vai citas tml. darbības, tā saucama pie krimināLatbildības par visiem tās izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem saskaņā ar nodarījumu kopības nosacījumiem. **7. KL 85. pants "Spiegošana"** Hibrīdkara apstākļos sekmīgai pret Latvijas Republiku vērstu darbību īstenošanai arvien būtiskāka loma ir apsteidzošas vai publiski nepieejamas informācijas, it īpaši valsts noslēpumu saturošas informācijas, iegūšanai. Šāda veida informācijas nonākšana ārvalsts rīcībā rada apdraudējumus valsts drošības un citām nacionālajām interesēm, tai skaitā var kaitēt valsts reputācijai. Mūsdienu ģeopolitiskajos apstākļos spiegošana var apdraudēt ne tikai Latvijas, bet arī citu Latvijas sabiedroto valstu un organizāciju, kurās Latvija ir iestājusies, drošības intereses, tādējādi arī starptautisko mieru un drošību. Savukārt ārvalstij iegūtā informācija dod priekšrocības lēmumu pieņemšanā par turpmākām aktivitātēm, kas apdraud valsts spēju īstenot nacionālās intereses. Tādēļ ārvalsts varas institūcijām, t.sk. izlūkošanas un drošības dienestiem, un ārvalsts organizācijām arvien aktuālāk kļūst iegūt šādu informāciju. To apliecina valsts drošības iestāžu konstatētais pastāvīgi pieaugošais ārvalstu izlūkošanas

		aktivitāšu līmenis. Ievērojot minēto, likumprojekta 4. pants paredz KL 85. panta izteikšanu jaunā redakcijā, tādējādi aktualizējot KL regulējumu atbilstoši mūsdienu faktiskajai situācijai. Mūsdienās raksturīgi, ka spiegošanas darbības tiek īstenotas īpaši pārdomāti un slēpti, sadarbība starp personu un ārvalsti tiek veidota ar dažādu kontaktpersonu starpniecību, ne tikai tiešā ārvalsts izlūkdienestu uzdevumā. Izlūkošanas darbības lielākoties tiek veiktas pastarpināti, iesaistot ar izlūkdienestiem tieši nesaistītas personas (gan valsts institūciju, gan dažādu valstisku un nevalstisku organizāciju pārstāvjus). Turklāt, lai gan publiski nepieejamas informācijas iegūšana nenoliedzami ir visvērtīgākā (jo sevišķi tas attiecināms uz piekļuvi valsts noslēpumam), tomēr spiegošanas darbības aptver arī jebkādas citas ārvalstij izlūkošanā noderīgas informācijas vākšanu, kas var palīdzēt tās interešu realizēšanā. Ievērojot visu iepriekš minēto, likumprojekts būtiski paplašina KL 85. pantā paredzēto nozieguma sastāvu. Turpmāk par spiegošanu paredzēts uzskatīt (1) neizpaužamu ziņu[6] (to starp valsts noslēpuma[7]) vākšanu[8] vai nodošanu[9] ārvalstij vai ārvalsts organizācijai tieši vai ar citas personas starpniecību, kā arī (2) jebkādu citu ziņu vākšanu vai nodošanu ārvalsts izlūkdienestam tieši vai ar citas personas starpniecību. Līdz šim krimināltiesiskā atbildība par spiegošanu ir paredzēta tikai tajos gadījumos, kad neizpaužamu ziņu vākšana vai nodošana notikusi ārvalsts izlūkdienesta uzdevumā, lai šīs ziņas izmantotu pretēji Latvijas Republikas interesēm. Šāda spiegošanas būtības izpratne sašaurina iespēju saukt pie atbildības personu par kaitīgām darbībām, kas tiek veiktas ārvalstij vai citādi ir ārvalsts interesēs, jo:

[6] Par neizpaužamām ziņām uzskatāmas tādas ziņas, kurām likumos vai noteikumos paredzēta īpaša izmantošanas kārtība un izplatīšanas aizlieguma nosacījums. Tās ir Informācijas atklātības likumā paredzētā informācija dienesta vajadzībām vai cita ierobežotas pieejamības informācija, tāpat arī citos normatīvajos aktos īpaši paredzēta neizpaužama informācija, piemēram, kredītiestāžu rīcībā esošā informācija par klientu un viņa darījumiem.

[7] Valsts noslēpuma jēdziens skaidrots likumā „Par valsts noslēpumu". Tas ir tāda militāra, politiska, ekonomiska, zinātniska, tehniska vai cita rakstura informācija, kura iekļauta Ministru kabineta apstiprinātā sarakstā un kuras nozaudēšana vai nelikumīga izpaušana var nodarīt kaitējumu valsts drošībai, ekonomiskajām vai politiskajām interesēm. Atbilstoši normatīvajiem aktiem ar valsts noslēpumu saprot arī NATO, ES, ārvalstu vai starptautisku organizāciju vai to institūciju klasificētu informāciju.

[8] „Vākšana" ir jebkāda veida šo ziņu iegūšana, lai tās nodotu ārvalstij vai ārvalsts organizācijai tieši vai ar citas personas starpniecību.

[9] „Nodošana" var izpausties kā šāda satura ziņu paziņošana adresātam ikvienā veidā, piemēram, mutiski, rakstiski, novietojot slēptuvē, pa pastu, ar starpnieka palīdzību, izmantojot tehniskos līdzekļus, ar informācijas tehnoloģiju palīdzību u.tml. ārvalstij vai ārvalsts organizācijai gan tieši, gan ar citas personas starpniecību.

		pirmkārt, izslēdz visus tos gadījumus, kad persona informāciju vāc un plāno nodot izlūkdienestam pēc savas iniciatīvas (piemēram, atlīdzības vai atriebības dēļ) vai citas, ar izlūkdienestu šķietami nesaistītas personas uzdevumā, nevis izlūkdienesta tiešā uzdevumā; otrkārt, kā minēts jau iepriekš – spiegošanu veic ne tikai izlūkošanas dienesti, bet arī dažādas citas ārvalsts institūcijas un personas. Turklāt izlūkdienesta darbinieks savu piederību izlūkdienestam var slēpt. Līdz ar to nav pamata kriminalizēt tikai izlūkdienestu izvērstās aktivitātes – kaitējumu valsts interesēm rada tas, ka informācija nonāk ārvalsts rīcībā – jebkurai tās valsts varas vai pārvaldes institūcijai, tiesību aizsardzības vai citai iestādei, pašvaldības institūcijai, uzņēmumam (uzņēmējsabiedrībai) vai jebkādai citai organizācijai, kas nav Latvijas Republikas organizācija. Prettiesiska ir tāda informācijas nodošana ārvalstij, kas notiek apejot noteikto sadarbības kārtību, jo tādējādi pretēji Latvijas valsts drošības interesēm ārvalsts tiek nodrošināta ar priekšrocību, ko tā var izmantot, lai vērstos pret Latviju. Līdz ar to likumprojekts izslēdz līdz šim paredzēto spiegošanas pazīmi "izlūkdienesta uzdevumā", nosakot atbildību par neizpaužamu ziņu vākšanu vai nodošanu ārvalstij (proti, jebkurai ārvalsts institūcijai vai amatpersonai, vai citai ārvalsti vai kādu tās institūciju pārstāvošai personai) vai ārvalsts organizācijai (tai skaitā starptautiskai organizācijai) neatkarīgi no tā, vai tas izdarīts tieši vai pastarpināti, un kurš ir spiegošanas iniciators. Būtiskākais ir tas, ka persona apzinās to, ka tās vāktā informācija nonāks ārvalsts rīcībā; treškārt, atbildība par spiegošanu šobrīd paredzēta tikai tad, ja spiegošanas priekšmetu veidojošās ziņas tiek nodotas vai vāktas nodošanai, lai tās izmantotu pretēji Latvijas Republikas interesēm. Turklāt no pantā ietvertā formulējuma nav skaidrs, vai nepieciešams konstatēt tikai personas nolūku, vai konstatējams arī ārvalsts nolūks ziņas izmantot pretēji Latvijas Republikas interesēm. Likumprojekts paredz šo nozieguma sastāva pazīmi izslēgt, jo neatkarīgi no nolūka, kādā persona spiego, šāda darbība uzskatāma par kaitīgu jebkurā gadījumā, kad, pārkāpjot tiesiski noteikto kārtību, ārvalsts rīcībā tiek nodota tiesiski aizsargāta informācija (neizpaužamas ziņas, valsts noslēpums). Bez valsts interesēm var tikt apdraudētas arī citu personu likumīgās tiesības un intereses. Informācija, kas interesē ārvalstis, ir sensitīva gan no valsts institūciju normālas darbības un spējas veikt likumos noteiktās funkcijas viedokļa, gan no personu privātās dzīves aizsardzības viedokļa. Savukārt valsts noslēpums saskaņā ar likumā „Par valsts noslēpumu" sniegto definīciju pats par sevi ir vērtējams kā tāds, kura nozaudēšana vai

		nelikumīga izpaušana var nodarīt kaitējumu valsts interesēm. Līdz ar to, nelikumīgi izpaužot valsts noslēpumu, personai ir jāapzinās, ka tā ar savu darbību var kaitēt valsts interesēm, kas ir attiecīgās informācijas aizsardzības likumīgais mērķis. Nav nozīmes tam, vai persona rīkojusies personīgu interešu vadīta, iedzīvošanās nolūkā vai kādā citā nolūkā. Tiešais nolūks kaitēt valstij konstatējams retos gadījumos. Ievērojot minēto, ir pietiekami konstatēt, ka persona apzinās savu veikto darbību kaitīgumu. Ārvalsts izlūkdienestus interesē ne tikai neizpaužamas ziņas vai klasificēta informācija, bet arī cita veida informācija, piemēram, vietējās sabiedrības attieksmes monitorings kādā konkrētā jautājumā, publiski nepieejami ekspertu viedokļi, dažādu sabiedrības grupu brīvi nepieejami viedokļi, politisko un nevalstisko organizāciju plāni un darbības pārskati, personiska rakstura informācija par konkrētām personām, kuras varētu kalpot par informācijas avotiem (piemēram, informācija par šādu personu finansiālo stāvokli, raksturu, dzīvesveidu u.tml., ko var izmantot, lai dibinātu kontaktu, šantažētu vai uzpirktu attiecīgo personu). Ārvalsts izlūkdienestam iegūstot šādu informāciju, tā sniedz būtiskas priekšrocības tālāku aktīvo pasākumu plānošanai, kas var tikt vērstas pret Latvijas valsts drošības interesēm. Tādējādi personas apzināta informācijas vākšana un nodošana ārvalsts izlūkdienestam (rīkojoties tā uzdevumā vai citādi pārstāvot tā intereses) pati par sevi ir kaitīga darbība, neatkarīgi no iegūstamās informācijas rakstura. Proti, darbības kaitīgumu nosaka tieši tas, ka persona sadarbojas ar ārvalsts izlūkdienestu. Vācot un nododot izlūkdienestam nepieciešamu, interesējošu informāciju (proti, apzinoties, ka informācija interesē un tiks nodota tieši izlūkdienestam), persona atbalsta ārvalsts izlūkošanas aktivitātes Latvijā un tādējādi pati izdara spiegošanu. Līdz ar to šāda veida atbalsts ir vērtējams kā īpaši kaitīgs Latvijas Republikai un būtu sodāms. Ar ārvalsts izlūkdienestu šajā gadījumā jāsaprot tāda ārvalsts institūcija, kas ir pilnvarota veikt izlūkošanas darbību. Sadarbība var tikt veidota un informācija nodota tieši izlūkdienestam, vai arī pastarpināti ar citas personas starpniecību, personai apzinoties, ka informācija tiek nodota ārvalsts izlūkdienestam. Šāds plašāks regulējums attiecībā uz spiegošanu ir spēkā jau šobrīd daudzās ārvalstīs, tai skaitā arī Latvijas kaimiņvalstīs. Piemēram, Lietuvas Krimināl kodeksa 119. pantā paredzēta atbildība par valsts noslēpuma nolaupīšanu, nopirkšanu vai citāda veida vākšanu un nodošanu ārvalstij, tās organizācijai vai to pārstāvim, kā arī par citas ārvalsts izlūkdienestu interesējošas informācijas

		nodošanu. Bet Somijas Krimināl kodeksa 12. nodaļas 5. apakšsadaļā atbildība noteikta par tādas informācijas iegādāšanos, nodošanu, izpaušanu vai publicēšanu, kas attiecas uz Somijas aizsardzību, gatavību ārkārtas situācijām, ārlietām, valsts finansēm, ārējo tirdzniecību, energoapgādi, un informācijas izpaušana ārvalstij var kaitēt Somijas aizsardzībai, nacionālajai drošībai, ārvalsts attiecībām vai ekonomikai. Savukārt Igaunijas Sodu kodeksa 234. pantā un 243. pantā atbildība noteikta par valsts noslēpuma, ārvalsts klasificētas informācijas vai citas iekšējās informācijas vākšanu vai nodošanu ārvalstij, ārvalsts organizācijai, ārvalstniekam vai personai, kas rīkojas ārvalsts uzdevumā, savukārt 235.[1] pantā – Igaunijas pilsonim par jebkādām tā izveidotām un uzturētām attiecībām ar ārvalsti, ārvalsts organizāciju, ārvalstnieku vai personu, kura rīkojas ārvalsts interesēs, ja attiecību mērķis ir veikt noziedzīgu nodarījumu pret Igauniju. Tādējādi arī Igaunijā cita starpā ir kriminalizēta jebkādas ārvalsts izlūkdienestu interesējošas informācijas vākšana vai nodošana. Starptautiskās sadarbības formas un informācijas apmaiņa, ievērojot valsts nacionālās intereses, kā arī saistības, ko Latvija ir uzņēmusies, iestājoties NATO, ES un citās organizācijās, ir noteiktas Latvijas tiesību aktos un Latvijai saistošos starptautiskos līgumos. Tādējādi Latvijā, atkarībā no informācijas veida un rakstura, tiesiska informācijas apmaiņa ar ārvalstīm, to institūcijām, izlūkdienestiem ir precīzi noregulēta. Līdz ar to krimināl atbildība šajā pantā ir paredzēta tikai par nelikumīgu darbību. Likumprojekts paredz izmaiņas arī KL 85. panta sankcijās – ir izslēgts papildsods – mantas konfiskācija, tās vietā papildinot sankcijas ar obligāti piemērojamu papildsodu – probācijas uzraudzība. Tāpat arī KL 85. panta otrajā daļā izslēgts pamatsods – mūža ieslodzījums, vienlaikus saglabājot nemainīgu brīvības atņemšanas soda minimālo un maksimālo robežu – no trim līdz divdesmit gadiem. **8. KL 95.[1] pants "Valsts noslēpuma nelikumīga iegūšana"** Likumprojekta 5. pants paredz KL X nodaļas papildināšanu ar jaunu pantu, kas nosaka atbildību par valsts noslēpuma nelikumīgu iegūšanu. Valsts noslēpums ir informācija, kuras aizsardzību valstij jānodrošina visaugstākajā līmenī. Valstij ir ekskluzīvas īpašuma tiesības uz valsts noslēpumu, līdz ar to valsts noslēpums ir īpašā valsts aizsardzībā. Valsts

		noslēpuma aizsardzība ir stingri reglamentēta normatīvajos aktos un tās mērķis ir nodrošināt valsts noslēpuma saglabāšanu un nepieļaut tā nelikumīgu izmantošanu. Stingra šīs informācijas aprites ierobežošana un kontrole ir izšķiroši nozīmīga valsts drošībai, jo valsts noslēpuma nonākšana tādas personas rīcībā, kura nav tiesīga piekļūt šim noslēpumam (valsts tai šo noslēpumu nav uzticējusi), var nodarīt kaitējumu valsts drošībai, ekonomiskajām vai politiskajām interesēm. Atkarībā no informācijas rakstura apdraudēts var būt arī starptautiskais miers un drošība, cilvēku dzīvības un veselības intereses (piemēram, ja valsts noslēpums ir informācija par slepenajā sadarbībā iesaistīto personu identitāti). Turklāt, ņemot vērā to, ka valsts noslēpuma statuss pilnībā attiecināms arī uz NATO, ES, citu ārvalstu un starptautisko organizāciju, kā arī to institūciju klasificēto informāciju, tad šādas informācijas izpaušana papildus var apdraudēt arī attiecīgās valsts vai organizācijas drošības intereses, kā arī graut Latvijas starptautisko tēlu un reputāciju. Ievērojot minēto, valsts ir strikti noteikusi personu loku, kurām uz noteiktu laiku noteiktā kārtībā ir pieeja valsts noslēpumam. Pieeja ir atļauta tām personām, kuras ir saņēmušas atbilstošas kategorijas speciālo atļauju un kurām konkrētais valsts noslēpums ir nepieciešams darba vai amata pienākumu veikšanai. Tātad – pat tad, ja personai ir atbilstošas kategorijas atļauja, tās pieeja valsts noslēpumam tiek stingri kontrolēta, lai nepieļautu piekļuvi tādam valsts noslēpuma objektam, kurš nav nepieciešams šīs personas darba vai amata pienākumu veikšanā. Respektīvi, speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam nerada tiesības piekļūt jebkuram valsts noslēpuma objektam pēc personas vēlēšanās. Neskatoties uz visu iepriekš minēto, KL X nodaļā šobrīd paredzēta ļoti vienpusēja pieeja valsts noslēpuma krimināltiesiskajai aizsardzībai. Regulējums ir nepilnīgs un nenodrošina valsts noslēpuma aizsardzību pilnā apjomā, jo krimināltiesības ir paredzētas tikai par valsts noslēpuma nelikumīgu izpaušanu, turklāt tikai speciālajam nozieguma subjektam – personai, kura iepriekš brīdināta par valsts noslēpuma neizpaušanu vai kurai uzticēts valsts noslēpuma objekts. Vienlaikus „izpaušana" tiek skaidrota kā valsts noslēpuma nonākšana pie vēl kaut vienas personas jebkādā veidā, ar citu personu saprotot ikvienu personu, kurai sakarā ar dienesta pienākumu pildīšanu vai darba uzdevumu veikšanu valsts noslēpums nav bijis pieejams. Tas nozīmē, ka kaitējums valsts interesēm ir vienlīdz liels neatkarīgi no tā, kādā veidā valsts noslēpums nonācis tādas personas rīcībā, kurai tas nebija pieejams – nelikumīgas izpaušanas, nozaudēšanas vai iegūšanas ceļā.

		Fakts, ka šāda situācija nav radusies valsts noslēpuma nelikumīgas izpaušanas dēļ, bet gan tādēļ, ka persona, kura to ieguvusi, pati apzināti un mērķtiecīgi rīkojusies, lai pie valsts noslēpuma piekļūtu, nesamazina kaitējumu valsts drošības interesēm. Persona apzinās, ka tai nav tiesību piekļūt attiecīgajai informācijai vai to izmantot, līdz ar to persona arī apzinās savas darbības kaitīgumu un ir par to atbildīga. Krimināllatbildība par valsts noslēpuma nelikumīgu iegūšanu pašlaik KL faktiski nav paredzēta. Kā spiegošana kriminalizēta ir tikai valsts noslēpuma nolaupīšana ārvalstu izlūkdienestu uzdevumā, lai šīs ziņas izmantotu pretēji Latvijas Republikas interesēm. Citos gadījumos piemērojami vispārējā regulējuma panti, kas paredzēti par nodarījumiem pret citām interesēm, piemēram, īpašumu, vai nodarījumiem valsts institūciju dienestā. Valsts noslēpuma nelikumīgas iegūšanas gadījumā konstatējams īpaši aizsargājams priekšmets, pret kuru vēršoties, tiek apdraudēta valsts drošība – KL X nodaļas tiešais grupas objekts. Līdz ar to citās KL nodaļās esošo pantu piemērošana valsts noslēpuma nelikumīgas iegūšanas gadījumos neatbilst nodarījuma būtībai. Turklāt šāds fragmentāls regulējums nenodrošina pietiekamu valsts noslēpuma aizsardzību. Valsts noslēpuma nelikumīga iegūšana, it sevišķi nolaupīšana, ir kaitīga darbība pati par sevi, tādēļ būtu sodāma neatkarīgi no nolūka, kādā valsts noslēpums iegūts. Nelikumīgas valsts noslēpuma iegūšanas rezultātā tā aizsardzības pasākumi zaudē nozīmi un šāda veida informācija kļūst viegli pieejama gan citai valstij, gan organizētās noziedzības pārstāvjiem vai jebkurai citai personai, kurai ir interese attiecīgo informāciju iegūt. Ievērojot minēto, likumprojekts paredz valsts noslēpuma nolaupīšanu kā spiegošanas pazīmi no KL 85. panta izslēgt un papildināt KL ar jaunu pantu, kurš kriminalizē valsts noslēpuma nelikumīgu iegūšanu neatkarīgi no nolūka (izņemot, ja konstatējams spiegošanas nolūks – darbības kvalificējamas kā spiegošana). Proti, panta pirmajā daļā paredzēta atbildība par valsts noslēpuma nelikumīgu iegūšanu, ja šim nodarījumam nav spiegošanas pazīmju, savukārt otrajā daļā paredzēta bargāka atbildība par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja tas saistīts ar valsts noslēpuma nolaupīšanu vai ja to izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās. Līdzīgs regulējums jau šobrīd paredzēts arī citās ES un NATO valstīs, to starp arī mūsu kaimiņvalstī Lietuvā. Lietuvas Republikas krimināl kodeksa 124. pantā „Nelikumīga rīcība ar informāciju, kas satur valsts noslēpumu” noteikta atbildība jebkurai personai, kura

		nelikumīgā veidā ieguvusi vai nodevusi informāciju, kas satur valsts noslēpumu, vai nelikumīgi glabājusi materiālus objektus, kuru saturs vai informācija par kuriem ir Lietuvas Republikas valsts noslēpums, ja šim nodarījumam nav spiegošanas pazīmju. Ar nelikumīgu iegūšanu jāsaprot jebkāda apzināta darbība valsts noslēpuma iegūšanai, zinot, ka iegūstamā informācija ir valsts noslēpums, kuram persona nedrīkst piekļūt, ja: 1) personai nav atbilstošas kategorijas speciālās atļaujas pieejai valsts noslēpumam vai nav Latvijas Republikas nacionālās drošības iestādes vienreizēja rakstveida atļauja pieejai klasificētai informācijai, kas ir vienu slepenības pakāpi augstāka, nekā to paredz izsniegtā speciālā atļauja; 2) valsts noslēpums personai nav uzticēts sakarā ar dienestu vai darbu; vai 3) persona nav tiesīga iepazīties vai iegūt konkrēto valsts noslēpumu saturošo informāciju sakarā ar dienestu vai darbu. Tātad šā panta inkriminēšanā būtiska nozīme ir subjektīvajai pusei – ir jākonstatē personas nolūks piekļūt klasificētai informācijai. Pie krimināLatbildības nebūs saucamas personas, kurām valsts noslēpums kļuvis zināms vai citādi pieejams nejauši (piemēram, tās ir atradušas kādas citas personas nozaudētu valsts noslēpumu saturošu objektu) vai kādas citas personas rīcības dēļ (piemēram, nelikumīgas valsts noslēpuma izpaušanas rezultātā). Konstatējama ir pašas personas mērķtiecīga darbība. Piemēram, pie atbildības par nelikumīgu valsts noslēpuma iegūšanu būs saucama persona, kura pārkāpusi valsts noslēpuma aizsardzību reglamentējošo normatīvo aktu prasības, bez atļaujas gatavojot sev valsts noslēpumu saturošu dokumentu kopijas (piemēram, lietvedis). Tāpat arī sodāma būs valsts noslēpumu saturošas informācijas iegūšana noklausīšanās, šantāžas vai uzpirkšanas ceļā, fotografējot valsts noslēpumu saturošos dokumentus vai neatļauti pārkopējot tos kādā datu uzglabāšanas ierīcē, u.tml. Šādas darbības var veikt dažādos nolūkos. Tā var būt persona, kura apsver iespēju šo informāciju nākotnē piedāvāt ārvalstij (t.i., nākotnē veikt spiegošanu) vai, piemēram, ar organizēto noziedzību saistītām personām, pieprasot par šo informāciju atlīdzību, vai citādi izmanto savās vai citas personas interesēs. Valsts noslēpuma nolaupīšana ir darbība ar lielāku kaitīguma pakāpi, jo šajos gadījumos nelikumīgs ir ne tikai personas rīcības rezultāts (valsts noslēpums atrodas pie personas, pie kuras tam nebūtu jāatrodas), bet īpaši kaitīgs ir arī veids, kādā persona konkrēto valsts noslēpumu iegūst, proti, prettiesiska iegūšana, valsts noslēpumu nozogot, iegūstot laupīšanas, krāpšanas, izspiešanas ceļā vai

		piesavinoties. Tās ir noziedzīgas, kaitīgas darbības, kas sodāmas neatkarīgi no nozieguma priekšmeta. Tādēļ, neatkarīgi no tā, vai personai ir speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam, par valsts noslēpuma nolaupīšanu ikviena persona saucama pie atbildības saskaņā ar KL 95.[1] panta otro daļu. Papildus nolaupīšanai kā kvalificējoša pazīme likumprojektā paredzēta arī šā nodarījuma izdarīšana personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās. Arī šajos gadījumos piemērojama KL 95.[1] panta otrā daļa. KL 95.[1] panta otrās daļas sankcija ir analoga KL 94. panta „Valsts noslēpuma apzināta izpaušana" sankcijai – brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem vai īslaicīga brīvības atņemšana, vai piespiedu darbs, vai naudas sods. Tomēr, ņemot vērā to, kas ir nodarījuma subjekts, šajā pantā nav paredzēts papildsods – tiesību uz noteiktu nodarbošanos vai tiesību ieņemt noteiktu amatu atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem. Vienlaikus saskaņā ar KL 44. pantu atbilstoši noziedzīga nodarījuma raksturam tiesību ierobežošanu tiesa var noteikt arī gadījumos, kad šis sods nav paredzēts KL sevišķās daļas attiecīgā panta sankcijā. Panta pirmajā daļā savukārt paredzēta brīvības atņemšana uz laiku līdz trim gadiem vai īslaicīga brīvības atņemšana, vai piespiedu darbs, vai naudas sods.
3.	Projekta izstrādē iesaistītās institūcijas	Valsts drošības iestādes (Satversmes aizsardzības birojs, Militārās izlūkošanas un drošības dienests, Drošības policija), kā arī Tieslietu ministrijā izveidotā pastāvīgā Krimināllikuma darba grupa (izveidota ar Tieslietu ministra 2008. gada 28. marta rīkojumu Nr.1-1/150), kurā piedalās pārstāvji no Ģenerālprokuratūras, Augstākās tiesas, Rīgas apgabaltiesas, Iekšlietu ministrijas, Valsts policijas, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Krimināltiesisko zinātņu katedras, Latvijas Zvērinātu Advokātu padomes, Sabiedriskās politikas centra PROVIDUS.
4.	Cita informācija	Nav.

II. Tiesību akta projekta ietekme uz sabiedrību, tautsaimniecības attīstību un administratīvo slogu		
1.	Sabiedrības mērķgrupas, kuras tiesiskais regulējums ietekmē vai varētu ietekmēt	Personas, kuras izdara likumprojektā paredzētos noziedzīgos nodarījumus.
2.	Tiesiskā regulējuma ietekme uz	Sabiedrības grupām un institūcijām projekta tiesiskais regulējums nemaina tiesības un pienākumus, kā arī

	tautsaimniecību un administratīvo slogu	veicamās darbības.
3.	Administratīvo izmaksu monetārs novērtējums	Nav.
4.	Cita informācija	Nav.

III. Tiesību akta projekta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem
Projekts šo jomu neskar.

IV. Tiesību akta projekta ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu		
1.	Nepieciešamie saistītie tiesību aktu projekti	Projekts šo jomu neskar.
2.	Atbildīgā institūcija	Nav.
3.	Cita informācija	Nav.

V. Tiesību akta projekta atbilstība Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām
Projekts šo jomu neskar.

VI. Sabiedrības līdzdalība un komunikācijas aktivitātes		
1.	Plānotās sabiedrības līdzdalības un komunikācijas aktivitātes saistībā ar projektu	Nav plānotas īpašas sabiedrības līdzdalības un komunikācijas aktivitātes.
2.	Sabiedrības līdzdalība projekta izstrādē	Nav.
3.	Sabiedrības līdzdalības rezultāti	Nav.
4.	Cita informācija	Nav.

VII. Tiesību akta projekta izpildes nodrošināšana un tās ietekme uz institūcijām		
1.	Projekta izpildē iesaistītās institūcijas	Tiesību akta izpilde notiks esošo valsts institūciju ietvaros.
2.	Projekta izpildes ietekme uz pārvaldes funkcijām un institucionālo struktūru. Jaunu institūciju izveide, esošu institūciju likvidācija vai reorganizācija, to ietekme uz institūcijas cilvēkresursiem	Jaunas valsts institūcijas netiek radītas, esošās institūcijas netiek likvidētas vai reorganizētas.

3.	Cita informācija	Nav.